

Iisalmen luontouutiset
2009

Hallitus:

Puheenjohtaja

Heidi Niemeläinen

heidi.niemelainen@iisalmi.fi

Varapuheenjohtaja

Jukka Väre

jukka.vare@iisalmi.fi

Rahastonhoitaja, museonhoitaja

Pertti Kaarakainen

pertti.kaarakainen@gmail.com

Sihteeri

Jarmo Yliluoma

jyliluoma@gmail.com

Muut hallituksen jäsenet

Sirkka Immonen

sirkka_imm@hotmail.com

Kai Jäderholm

jader@dnainternet.net

Jouko Pulkka

jouko.pulkka@luontosavo.com

Anna Hahtola

anna.hahtola@iisalmi.fi

Eini Tallgren

matti.tallgren@luukku.com

Jaakko Laasanen (varajäsen)

Martti Mäkelä (varajäsen)

Kannen kuva: Pertti Kaarakainen

Taitto: Jarmo Yliluoma

Puheenjohtajan palsta	3
Heidi Niemeläinen	
Luonnonkukkaretki	4
Heidi Niemeläinen	
Riihivaara	5
Uolevi Skarén	
Ilta Älänteellä	6
Eero Antikainen	
Saarenmaata ristiin rastiin	7
Eini ja Matti Tallgren	
Rota - kappale Espanjan rannikkoa	13
Eero Antikainen	
Saukko elvytettiin	14
Pertti Kaarakainen ja Uolevi Skarén	
Moottorisahasammakko	15
Uolevi Skarén	
Kyykäärmekohtaamisia	16
Pertti Kaarakainen	
Pääskyn poikasen tarina	17
Marjatta Saarinen	
Kutojalintupariskunta Iisalmessa	18
Eero Antikainen	
Ruotinahikas	18
Sirkka Immonen	
Mäntytryffeli, mäntymaahikas	19
Sirkka Immonen	
Liito-oravan poikaskehitys	19
Uolevi Skarén	
Varpuspöllön talvivarastoista 08-09	22
Uolevi Skarén	
Yllätys pöllönpöntöllä	24
Uolevi Skarén	
Palomäen luontoa selvitetään	25
Eini ja Matti Tallgren	
Sahinniskan metsän rauhoitus	26
Pertti Kaarakainen ja Uolevi Skarén	
Törmäpääsky-yhdyskunnan tuho	26
Jarmo Yliluoma	
Nimi- ja ideakilpailu	27

Puheenjohtajan palsta

Kuluneena vuonna yhdistyksemme on toiminut aktiivisesti monilla eri osa-alueilla. Luonto- ja retkikerho on jatkanut kokoontumisiaan; teemaretkillä on käyty mm. lintu- ja kasvialueihin. Valitettavasti aiottu tutustuminen Talvivaaran kaivosalueelle on yhä auki. Toivottavasti saamme senkin toteutettua vuoden 2010 kuluessa.

Museolla on kävijöitä riittänyt päiväkotikäikäisistä seniorikansalaisiin ja kokoelmamme ovat saaneet kiitosta osakseen. Tästä ansio kuuluu museonhoitajallemme Pertti Kaarakaiselle sekä hänen koko koorilleen. Museolla oli myös keväällä ja kesällä esillä Annikki Mattilan luontoaiheinen valokuvanäyttely.

Ympäristönsuojelujaos on Anna Hahtolan johdolla tehnyt merkittävää työtä Venakonnien kaava-asiassa. Tällä hetkellä lausunnolla oleva kaava sijoittaa suoraan tontteja alueelle, josta löytyi kevään 2009 inventoinnissa paljon liito-oravan jätöksiä. Asian ollessa tällä tolalla on itsestään selvää että luonnonsuojeluyhdistyksen on toimittava liito-oravien hyväksi. Luonnontilaan jätettynä alue palvelisi myös kaupunkilaisia virkistysalueena.

Olemme edenneet myös Nurmijoen kuusikon suojeluhankkeessa. Aiheesta on enemmän toisaalla tässä lehdessä. Lähiympäristön ilon aiheita on myös Pro Onkivesi-yhdistys, joka pyrkii konkreettisesti vaikuttamaan puuttamalla Onkiveden puolesta. Vaikka uutisten otsikoissa viliseekin globaaleita ympäristöhuolia ilmastonmuutoksesta alkaen, lähtee luonnonsuojelu ja luonnosta välittäminen omasta henkilökohtaisesta elinpiiristämme.

Sokerina pohjalla tälle vuodelle on yhdistyksemme saama lahjoitus luontoa rakastavalta henkilöltä. Tapahtuma on ensikertainen historiassamme ja koko luontoväki ei voi kylliksi kiittää. Kiitokset kuuluvat keväisessä linnunlaulussa, hehkuvina väreinä kirpeänä syysaamuna...

Onnellista vuotta 2010!



Luonnonkukkaretki

Luonnonystävät toimintasuunnitelmassaan ohjailee retkeilijöitä eri poluille. Niinpä valtakunnallisena luonnonkukkapäivänä 14.6. retkikerho suuntasi autonsa Kauppilanmäen seudun mäkisiin maisemiin tutkimaan ja tunnistamaan mahdollisimman monia luonnonkukkia ja samalla tuoksuttelevaan ja tunnistamaan kesän kauneutta. Meitä retkeläisiä oli yhteensä 3 autokuntaa, vaikka kahdellakin olisi mahduttu (9 hlöä). Varsinaisia hallituksen jäseniä tällä retkellä oli vain toinen allekirjoittaneista.



Metsätähti,
kuva: Pertti Kaarakainen

Ensimmäinen pysähdyspaikka oli kuivahkon kangasmetsän reuna aivan Kauppilanmäen hautausmaan kuusiaidan tuntumassa. Paikka on hyvin paahteinen hiekkamaan rinne. Siellä asiaan vihkiytymättömänäkin tunnistin kissankäpälän, joita muuten löytyikin sitten eri sävyissä; hentoa roosaa, tummempaa pinkkiä, valkeaa sekä lilahtavaa. Kauniita! Löytyihän paikalta myös monia tälle kasvuympäristölle tyypillisiä kukkijoita kuten mm. kangasmaitikkaa ja huopakeltanoa.

Autolla jatkettiin sitten muutama kilometri eteenpäin Pajusenmäentietä seuraavaan, lehtomaiseen maisemaan missä varsinaisena etsittävänä luonnonkukkalajina olivat kullerot. Näitä valloittavia pikkuaurinkoja, kesän tuojia, löysimme kukassa. Lisäksi paikalta löydettiin asiantuntijamme Matti Tallgrenin johdolla tyypillisimmät orvokkimme: aho-, metsä- ja suo-orvokin. Matti myös valotti mei-

tä miten ne helposti toisistaan erottaa. Myös mm. kevätleinikkiä ja nuokku- sekä isotalvikkia nähtiin täällä. Paikka oli todella rehevää ja kosteaa; myös saniaisia piisasi. Alkukesän linnut lauloivat todella komeasti ja joku kertoi kuulleensa jopa sirittäjän!

Kolmanneksi siirryimme sitten retken viimeiselle etapille, josta ensin löytyi luonnon lähdemaisema, josta paikalliset ovat vuosikymmeniä ellei vuosisatoja saaneet juomavetensäkin. Täältä löytyi kukkivana aina niin hurmaava tähtitalvikki. Harmi ettei matkassa ollut sammaleksperttiä sillä näissä lähteiköissä elelee monia monimuotoisuuden kannalta hyvin arvokkaita sammallajeja; mm. erilaisia lehvä- ja huurresammalia.

Lähteeltä jatkoimme tuoreen vanhan kuusikon läpi suomalaisemaan, jota ihminen on käsitellyt tehden sinne lammikoita vesilinnuilekin. Suolla oli kukkivana lakka ja suokukkaa löytyi myös. Tästä osuimme vanhalle metsätielle, jonka reunoilla kasvoi runsaina laikkuina kieloa joka tuoksuen kukki. Tietä pitkin kiipesimme kohti Pihlajaharjua, josta jo outo, ihmeellinen tuoksu alkoi kantautua neniimme. Sen johdattamina suunnistimme kauniin puutarhan ympäröimään pihapiiriin. Tuoksukin paljastui, sillä kohta pistelimme suihimme makoisia muurinpohjalettuja. Talon emäntä kestitsi meitä myös kahvilla ja makealla sekä kertoili paikan erityispiirteistä kasvuston ja puutarhan osalta. Puutarhassa on mm. usea yli 50 vuotta vanha omenapuu, jotka kukkivat valtavasti vierailumme aikana.

Retki opetti tuntemaan muutamia uusia kasvilajeja entisten lisäksi. Antoisinta oli kuitenkin samanhenkinen seura luontoa tutkien ja ihastellen kiireettömässä kesäpäivässä. Se oli hetki itselle; luonnolle kiitos.

Riihivaara

Riihivaara on vanha asuinpaikka eteläisessä Kuhmossa lähellä itärajaa. Pikku-Kuusijärven pohjoispuolella. Pidin tätä hirsirakennusta pikkunisäkästutkimusten tukikohtana 1987-2008. Muutin paikalle vapaa-aikoinani Petrakosken kämpän palettua 11.4.1987.

Talvisodan alkaessa kaikki rakennukset sytytettiin tuleen vihollisen haittaamiseksi. Korsuissa asuvat venäläiset pitivät vaaran huipulla tykistöä, jolla ammuttiin läheisen Kilpelänkankaan komea hongikko säpäleiksi. Muistomerkki Kilpelällä kertoo näistä ajoista. Samoin tekevät tietyt paikalle juurtuneet kasvit, joiden lähtökohtana oli venäläisten hevosilleen kaukaakin rajan takaa tuoma rehu. Yhä kukkivia ovat esimerkiksi kullerot, konnantatar ja jotkin harvinaiset poimulehtiläiset.

Niskan talon isäntä Pekka Huotari kertoo: ”Sodan jälkeen maisema haisi kymmenen vuotta, kun kaikkialla oli venäläisten ja hevosten ruumiita. Ruoho kasvoi hyvin.”

Onni ja Anna Piirainen olivat viimeiset pysyvät asukkaat. He muuttivat Kuhmon keskustaan 1952. Anna elää siellä yhä leskenä. Sotaveteraani Onnilla oli talvisodan lopussa erikoinen seikkailu. Hänet oli määrätty vanginsieppauspartioon. Rauha tuli retken aikana miesten tietämättä. Partionjohtaja yritti pysäyttää hepan suitsiin tarttumalla, mutta koni pillastui itsensä irti. Se ja kyytiläiset piti siis ampuu. Seurauksena olivat melkoiset jälkiselvittelyt. Toisaalta venäläiset itse ampuivat tykillä kauan vielä rauhanalkamiskellonajan jälkeenkin...

Riihivaaran eteläpuolisko rakennuksineen siirtyi tämän jälkeen Löytövaaran isännälle Heino Kettuselle. Nykyinen rakennus koottiin



Kuva: Uolevi Skarén

vanhan riihen hirsistä heti sodan jälkeen.

Rakennukset pysyivät autioina, mutta heinää korjattiin yhä vuosina 1988-1996, kunnes karjan pito Löytövaarallakin loppui 1997. Heinävuosina apulantaakin ripoteltiin peltoon. Vielä heinäkorjuun loputtuakin pellot muutamana vuonna niitettiin maiseman avartamiseksi ja kasviston monipuolistamiseksi. Sotatulokkaiden lisäksi oman panoksensa floraan lienee antanut myös – kauppa, jota Heino Kettusen mukaan pidettiin Riihivaaralla 1900-luvun alussa.

Samoihin aikoihin metsänhoitaja istutti naapuriin, Hiilikkovaaralle sen yhä elossa olevat isot lehtikuuset. Näin syntyi myös Löytövaaran länsipuolella Saunajärventien varressa oleva lehtikuusimetsikkö. Riihivaaran pohjoispuolisko on yhä Piiraisen perikunnalla. Sen pellot ovat jääneet koskematta. Etenkin koillisnurkka on kuivaa, harvinaista kukkaketoa, jossa esimerkiksi ruusuruoho (*Knautia*) viihtyy.

Kuhmon citystä ”Ystävyiden Puistosta” kävi 4.8.1994 pari tutkijaa hakemassa laitoksensa pihaan ketokasveja. He keksivät muun muassa niittyräpelön (*Briza media*), sotatulokas sekin. Brizan vieressä kasvoi vielä kesällä

1997 ruoholaukkaa, jota ei paikalla ole koskaan viljelty. Sittemmin se on kadonnut. Sensijaan idäntäkattara viihtyy yhä pihapiirissä. Näistä ja monista muista on näytteitä Iisalmen luontomuseossa.

Pääasiassa seurasin kuitenkin nisäkäsmaailmaa. Myyrävuodet on tarkkaan kirjattu. Joskus metsäsopuleita vilisee pihapiirissäkin. Harvinaisin laji on harmaakuvemyyrä, joka pari kertaa eksyi ansaan itämetsässä. Sehän on varsinaisesti Lapin asukki. Punamyyrä olen jostakin syystä odottanut turhaan, vaikka sitä tapaa yhä jopa Iisalmen vanhoissa metsäsirpaleissa.

Kämpän ullakolta on löytynyt isoviiksisiip-
pa sekä pikkuruinen kääpiöpäästäinen, jonka mielipaikkoja kuitenkin ovat isovarpuiset rantametsät. Kaikkia muitakin päästäislajejamme tapaa säännöllisesti. Keväällä pellolla

laiduntavat hirvet ja nyttemmin lähes kadonneet metsäpeurat. Kerran näin ikkunasta miten ilves tuli aukiolle ja vei mennessään sinne nakkaamani auton alle jääneen jäniksen. Karhukin jättää käyntikorttejaan ja susi tassunjälkiä hiekkatiehen.

Kaiken kaikkiaan elo Riihivaaralla on ollut antoisaa, ilman sähköä ja vesijohtoa. Kerran hiihdettyäni huhtikuussa kämpälle panin rep-
puun kymmenen litran vesitonkan hakeakseni juomavettä vaaran alta hienosta lähteestä. Pallatuani takaisin unohdin, mitä repussa oli. Kumarruin irroittaakseni suksensiteet – ja sain tonkallisen vettä niskaani. Laskettele vain heti takaisin. Koettelee, vaan ei hylkää Herra!

Eero Antikainen

Ilta Älänteellä



Eeva Paavilainen ja tätinsä Ritva Antikainen.
Kuva: Eero Antikainen

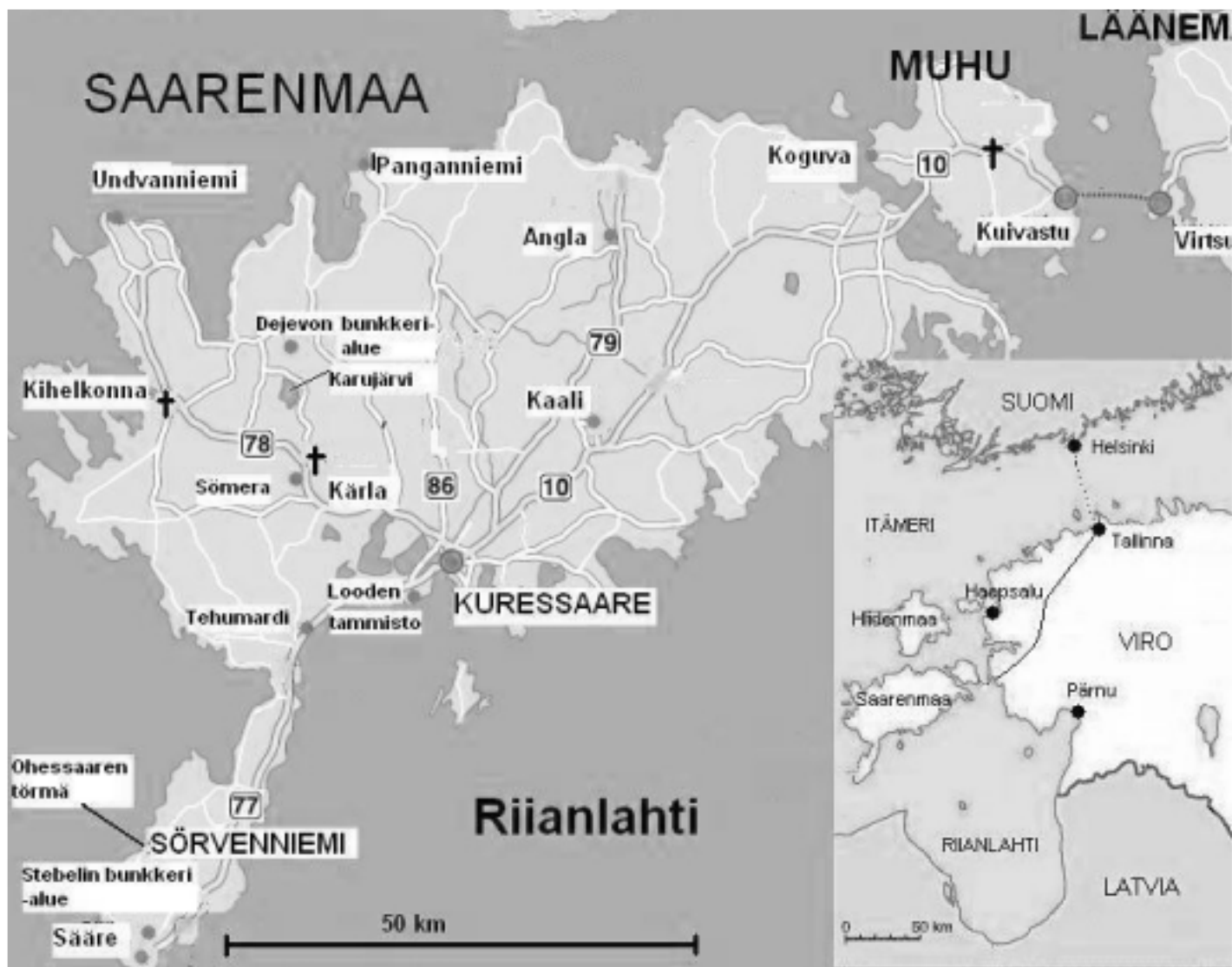
Kun Rautavaaran kangasmaiden kehystämä Älänteenjärvi opittiin tuntemaan, aurinkoisten kesäpäivien retket saivat Iisalmesta saakka mieluisan kohteen: hiekkarantainen, siintäväselkäinen Äläntä otti vastaan vierailijansa luonnon rauhalla, rantamaisemien hivelevällä kauneudella ja elollisen luonnon erityisillä antimilla. Niistä ovat syöpyneet mieleen kuikien huudot, rantasipin hilisevä ääntely ja

laulurastaiden iltakonserttien säestykset.

Ympäristön anti houkutti Älänteellä kävelemään kosken ääniä päin ja nousemaan Tiilikajoen kanjonin päälle. Siellä olivat vielä nuo ”luonnon herkut” nautittavissa ”jälkiruokineen.” Leppoisa hämärenajan käyskentelyä helpotti maastossa pehmeä kangasmaaston pohjakerroksen matto, jonka koostumus kutoutuu paljolti seinäsammalista ja poronjäkälistä. Illan mittaan kuu ”kasvatti juustoaan” ja valaisi yhä enemmän hämärtyvää maastoa, johon iloisesti palavat tervaskannot toivat valon ja tuoksujen leikittelyn.

Kiertely hämäryyden sylissä toi kangastatti löytöjä. Pian pannulla tirisivätkin voissa paistuvat tatin palat, jotka nautittiin teen kera sienivoileipinä. Makunautinto oli täydellinen. Kuuma tee lämmitti mukavasti. Ilta oli kerrassaan unohtumaton.

Saarenmaata ristiin rastiin



MATKA VALMISTUU

Viro on viime vuosina tullut yhä useamman suomalaisen luonnonharrastajan käyntikohdeksi. Kuka lintuharrastaja ei tietäisi sen lintulahtia, -saaria ja muuttolevähdyspaikkoja; perhosharrastaja sen lehteviä ketoja ja jalo-puumetsiköitä eksoottisine perhoslajeineen tai kasviharrastaja miltei Keski-Eurooppaan viittaavine Etelä-Ruotsiin ja Tanskaan verrattavine kasvillisuuksineen. Esimerkiksi viimeksi mainituista näemme vain aavistuksen Ahvenanmaalla ja Saaristo-Suomessa.

Tähän mennessä Viron käyntimme olivat ”rajoittuneet” lähinnä kaupunkeihin ja kylpyläpaikkoihin, kuten Tallinna ympäristöineen,

Pärnu ja Haapsalu. Viron lounaisimmasta osasta Saarenmaasta oli kokemusta vain päiväkierroksen verran.

Niinpä innostuimme kovasti saatuaamme iisalmelaiselta ystävältämme Eija Mustoselta tarjouksen tutustua Saarenmaahan kesäkuussa 2009 viikon ajan. Hänen ystävänsä Nurmeksesta alunperin kotoisin oleva Sirkka-Liisa Pääkkönen oli eläkkeelle siirryttyään asunut Saarenmaalla, Kärlan Sõmerassa jo yli 10 vuotta. Toimittuaan Suomessa linja-autonkuljettajana ja matkaoppaana hän jatkoi samaa Saarenmaallakin kehittyen paikallishistoriasta, kulttuurista ja luonnosta kiinnostuneena näiden melkoiseksi asiantuntijaksi.

Saatuamme kutsun Sirkka-Liisa Pääkkösen vieraiksi Saarenmaalle Sömeraän viikoksi 25 aloimme heti suunnitella matkaa. Päädyimme monistakin syistä kuten omatoiminen maise-
miin tutustuminen, oman auton käyttöön. Aika-
taulut ja ohjelmat perillä jätimme siellä
muotoiltaviksi. Saimme asua Sömeran huolto-
laitoksen vierastiloissa ja nauttia kaikin ta-
voin emäntämme vieraanvaraisuudesta hänen
kodissaan.

IISALMESTA SÖMERAAN - VRT. OHEINEN KARTTA

Matka Iisalmesta alkoi sunnuntaina 14.6. iltapäivällä. Yövyttyämme Hyvinkäällä jatkoimme autolautalla 15.6. Helsingistä Tallinnaan hyvän sään vallitessa. Hitaan ja rasittavan Tallinnasta ulosajon jälkeen matka sujui nopeasti valtatie no 9 lounasta kohti. Vähän ennen Haapsalua käännymme Ristin kohdalta etelään valtatielle no 10, jota myöten ohittaen mm. Lihulan jatkoimme Virtsun lauttasatamaan. Lautta-aikataulujen sitomina emme menomatkalla juuri pitäneet taukoja. Huomasimme kuitenkin varsin tasaisen maiseman lehtevöityvän etelää kohti. Ehdittiin myös noteerata kahdestikin Viron tervetuliaistoivottaja kattohaikara pesällään tienohen pylväässä.

Lauttamatkalla Viron mantereelta Virtsusta Muhun saareen Kuivastuun ehdimme kerrata käsitettä Saarenmaa. Kysymyksessä on siis Itämeren toiseksi suurin saari Gotlannin jälkeen, pinta-alaltaan 2672 km². Näin se on esimerkiksi Ahvenanmaahan verrattuna lähes kaksinkertainen ja viereiseen Hiidenmaahan verrattuna lähes kolminkertainen. Yleismaisema on hyvin tasainen, jopa yksitoikkoinen rantaviivaa myöten. Rikkonaisinta on lännessä. Harvahko asutus keskittyy Saarenmaan ainoaan kaupunkiin Kuressaareen, sekä valtatie no 10 varsille välille Virtsu–Kuressaari. Muu, suhteellisen hyväkuntoinen päätiestö hajautuu Kuressaaresta viuhkan tavoin. Paikallistiestöä on vaihtelevasti ja se on vaihtelevakuntoista.

Kesäisen sievä maisema välillä Virtsu–Kures-

saari vaihteli maatalousmaisemasta metsiköiksi. Virkistävä poikkeus oli pian Virtsun jälkeen Muhun saaren ja Saarenmaan välisellä kannaksella. Siinä panimme merkillle runsaat sorsalinnut, kyhmyjoutsenet, lokit, tiirat ja rantaviivalla kahlaajat. Lintuharrastaja olisi varmasti pysähtynyt pitkäksi toviksi.

PERILLE - RETKEILYOHJELMA SYNTYY

Ennen Kuressaaren keskustaa käännymme länteen tielle no 78 ja hiukan kysellen päädyimme päämääräämme Sirkka-Liisa Pääkkösen luo Kärlan Sömeraan. Jo tuloiltana 15.6. muotoutui tulevan viikon ohjelma kuunnellen emäntämme suosituksia. Hän lupasi myös olla mukana ajoittain retkien aikana. Ohjelma huomioi kolme pääsisältöä: luonnon, kulttuurin ja paikallishistorian.

16.6. – TUHTI KASVIRETKIPÄIVÄ

Majapaikkamme Sömeran huoltolaitoksen puistoalue viereisine ketoineen osoittautui kasvilajistoltaan rikkaaksi. Lajisto oli toki osiltaan varsin tuttua Lounais-Suomesta, osin eksoottisempaa. Kevätaspekti oli jo antanut periksi. Niinpä esimerkiksi vuokot, kielo, esikot ja keltamo olivat ohi. Nyt huomiotamme kiinnittivät mm. härkit, nurmimailanen, rantamaite ja masmalot. Heinissä tuttujen lajien joukossa erottuivat erikoisina niittyräpelö (*Briza media*) ja mäkikattara (*Bromus hordeaceus*). Ketopientareilla erottuivat idänukonpalko ja jo kukkinut kangasvuokko, valkolehdokki ja kirkiruoho. Puiston eräät kämmekät kuvattiin myöhempää määritystä varten.

Puistoalueen jälkeen opasti oppaamme pitkän kierroksen länteen. Ohitimme Kärlan kirkon ja edelleen kauniin lomakeskuspaikan, Karujärven. Sen pohjoispuolella ajoimme edestakaisin pikkuteitä harjanteisella ketoalueella. Alue on ollut kauan sotilaskäytössä, josta kertoivat sarjat kasarmirakennuksia ja bunkkereita. Ns. Dejevon bunkkereista on osa yhä ehjinä. Kedoilla kukkivat upeasti mäkitervakot, verikurjenpolvet, sikoangervot sekä

niin sini- kuin valkoteriöiset neidonkielet, savolaissilmälle oudoimpina sinivatukka (*Rubus caesius*) ja mäkiapila (*Trifolium montanum*).

Matka jatkui edelleen Kihelkunnan kunnan alueelle aina Undvanniemeen asti. Sen avomeritörmällä soralla ja kalkkikivikolla tuli vastaan aivan uutta lajistoa, osin toki taas tuttua Länsi-Uudeltamaalta ja Ahvenanmaalta. Upea merikaali (*Crambe maritima*) kuva 2, oli täydessä kukassa, edelleen morsinko, merisaunio, meriputki, meriasteri ja maltsat kukoistivat. Oudoimpina tunnistimme merisinapin (*Cakile maritima*) sekä määritykseltään vielä kesken olevan haisukurjenpolven merenrantamuunnoksen (*Geranium robertianum* var. *rubricaulis*). Merilintuja näkyi niukasti. Terhakat meriharakat seurasivat meitä jonkin aikaa.

KULTTUURIN PARIIN

17. ja 20.6. olivat kaupunkipäiviä. Kuressaaressa, Saarenmaan ainoassa varsinaisessa kaupungissa, on matkailijalle tarjolla paljon ja monenlaista. Välttämättömien huolto-, ostos-, posti yms. asioimisten jälkeen keskityimme käynteihin käsityömarkkinoilla ja mahtavassa



Kuva 1. Länsi-Saarenmaan rantapengertä Undvanniemen kohdalla.



Kuva 2. Saarenmaan rantojen näyttävän komistus merikaali (*Crambe maritima*).

keskiaikaisessa Piispanlinnassa. Se on keskustan kortteleista hiukan erillään niiden ja merenrannan välissä vallinhaudan osin ympäröimänä. Linnan kierroksella viihdyimme erikoisesti laajan Maakuntamuseon historia- ja luonto-osastoilla.

Jälkimmäisen Kuressaari-päivän päätteeksi teimme kävelyn kaupungin lounaispuolella sijaitsevaan Looden tammistoon, rauhoitettuun jalopuulehtoon päämaantien ja kuuluisan Looden linturannan välissä. Luontopolkujen varilla ihailimme jättiläistammia, isoja lehmuksia, jalavia ja savolaiselle oudompia pähkinäpensaita sekä oratuomia (*Prunus spinosa*). Aluskasvillisuudessa erottuivat jälleen erilaiset kämmekät, tutuimpina soikkokaksikko ja tikankontti. Tammistossa näimme jonkin verran muuten vähäisiä päiväperhosia, mm. juuri vuoden 2009 erikoisvaeltajia, ohdakeperhosia, edelleen amiraaliperhosia, joita-kin sinisiipiä jne. Täällä kuuntelimme myös koko Saarenmaa-retkeilyämme hienointa lintukonserttia, pääsolisteina mustarastas, satakieli, lehtokerttu ja monet muut vaikeammin tunnistettavat laululinnut.

POHJOISEN KIERROS

18. 6. autoiltiin pitkä kulttuuripitoinen lenkki Sömerasta pohjoiseen. Heti aluksi tutustuttiin Saarenmaan jokaiselle kävijälle ”pakolliseen” nähtävyyteen, Kaalin meteoriittikraatteriin (kuva 3). Kraattereita on oikeas-

taan kaikkiaan yhdeksän, joista tunnetuinta ja suurinta ympäröi korkea valli – puhutaan ”Kaalın järvestä”! Vasta vuonna 1937 paikka varmistui noin 2700 vuotta sitten syntyneeksi meteoriittiräjähdysalueeksi.



Kuva 3. Saarenmaan tunnetuimman nähtävyyden Kaalın meteorikraatterin keskimäinen lampi.

Kaalista jatkoimme pohjoiseen halki, vainioiden ja laiduntenkin, joiden keskeltä erottui laajoja kolhoosikauden rakennelmia, osa uusittuina, osa raunioituneina. Anglan ”Tuulimyllyvuorelle” (= Tuulikumägi) tehtiin virkistävää kävely (kuva 4). Karjan kuuluisa goottikirkko oli auki ja saimme myös paikallista opastusta sen sisältöön ja vaiheisiin. Käännyttiin itään ja jatkettiin valtatieä no 10 jo tutulle upealle kannakselle, jonka jälkeen olttiinkin jo Muhun saarella. Kävimme parissa sen keskuksen kaupassa, Liivan käsityöliikkeessä sekä koko Saarenmaan parhaiten varustetussa postissa. Sitten jatkoimme Muhun kirkolle. Eipä ollutkaan avoinna. Nautimme kuitenkin näkymästä sen puistossa.

Kolmas ns. ”pakkokäyntipaikka” matkailijalle Saarenmaalla Kuressaaren Piispanlinnan ja Kaalın meteoriittikraatterin jälkeen on Muhun saaren länsipäässä sijaitseva Koguvan suojelualuekylä. Siellä on onnistuneesti yhdistetty pieneen tilaan ”katsaus” kauniiseen luontoon, moninaiseen historiaan ja nykypäivään. Ihailimme museoituja rakennuksia sekä kaunista pihapuistoa kiviaitoineen.

ETELÄN KIERROS

Perjantaina 19.6., siis Suomen juhannusaatto-na (Saarenmaalla juhannusta vietetään ”nor-

maaliaikaan” eli vasta seuraavalla viikolla) teimme pitkän ja todella monimaisemaisen etelänkierroksen. Sen pääkohde oli Salmen ja Torgun kunnissa oleva yli 30 km pitkä Sörvenniemi, lintuväen toivepaikka. Käytyämme edellä jo varsin monilla linturannoilla, emme tähän puoleen enää innostuneet. Sen sijaan kasvistollisesti alue tarjosi yhä meille uutta.

Sörvenniemen tyvessä Tehumardissa on komea siellä käydyn saksalaisten ja venäläisten välisen taistelun 8.10.1944 muistomerkki ja sotilashautausmaa (kuva 5). Viereinen keto päämaantien ja merenrannan välissä kukki komeasti. Meille savolaisille eksoottisten mäki- ja ahdekaurojen seassa erottuivat keto-orvo- kit, kangasvuokot, masmalot ja hietaneilikat (*Dianthus arenarius*) vaihtelevanvärisine kukkineen.

Omaa rantalajistoa oli Sörvenniemen itärannan hietikkovalleilla: rantavehnä, morsinko, idänukonpalko, maltsat, merisaunio, merikaa-



Kuva 4. Saarenmaa tunnetaan monista tuulimyllyistään. Tässä eräs niistä Anglan ”tuulimyllyvuorella” (= Tuulikumägi!).

li, hanhenpaju ja huomattava määrä vasta myöhemmin näytteistä määritettäviä lajeja. Ennen Sörvenniemen kärkeä eli Säärenä poikettiin Maantee-sivutielenkille sisämaahan. Ns. Stebelin bunkkerialueella bunkkerien välistä löytyi upea lehto. Lehdon penkereellä kasvoi upeita lehtokieloja (*Polygonatum multiflorum*), tois- taiseksi määrittämättömiä laukkoja (*Allium*), lehtoleinikkejä, tähkätädykkeitä (*Veronica spicata*) ja soikkokaksikkoja.



Kuva 5. Tehumardin taistelun muistomerkki ja sotilashautausmaa kertovat pitkästä monivaiheisesta sota-ajasta 1941–45.

Sörvenniemen kärjessä, Sääressä on majakan kupeessa palvelukeskus, josta alkaa varsin- kin lintuväen käyttämä polku soravalleille ja matalikoille. Väkeä on nimenomaan muuttoa seuraamassa.

Sörvenniemen sisämaa on suurimmaksi osak- si matalaa männikkömetsää, jota lehdot pai- koin elävöittävät. Monipuolisen kasvilli- suuden takaa kalkkipitoinen maaperä. Siitä hyötyvät myös harvat paikalliset asukkaat ja nimenomaan alueelle lomahuviloitaan rakenta- vat kesäasukkaat hyvinkin kaukaa kuten Tallin- nasta, Venäjältä ja Suomestakin. Huvi- loiden

sekä matkailupalvelukeskusten puutarhat ja puistikot ovat reheviä ja monipuolisia jaloine lehtipuineen, orapihlajineen, kanukkapensai- neen ja savolaisille eksoottisine ruusu- ja va- tukkalajeineen.

Iiden matkailukeskuksessa vietimme miellyt- tävän tuokion aterioidessamme perinneruokia kuten villisiasta ja paikallisista kaloista val- mistettuja. Oppaamme Sirkka-Liisa Pääkkö- nen ja talon isäntäväki kertoivat tarinoita metsästyksestä (villisika, hirvi, metsäkauris ym.) ja kalastuksesta (kampelat, silakka, turs- ka ym.) sekä lomavieraista.

Paluumatkalla Sömeraän poikkesimme vielä Sörvenniemen länsirannalla Ohessaaren tör- mällä. Ihmettelimme törmän dolomiitti- ja kalkkiliuskevallilla hienoja fossiileja. Näim- me myös joitakin hylkyjä, joiden historiaa me- rihädässä ja sodassa oppaamme valotti. Saaliimme niin luontonäytteinä kuin historian ja elinkeinoelämän tietämyksinä olivat etelän- kierrokselta mahtavat.

LOUNAIISKIERROS

Sunnuntaina 21.6. kierreltiin vielä Kihelkun- nan kunnan lounaisosia. Koguvan suojelualue- kylästä tuttuja perinteitä kerrattiin Mikhlin maatilamuseokylässä. Edelleen tutustuttiin Ki- helkonnan gootikirkkoon, jonka torni, 72 m, on korkein Saarenmaan kirkoista. Jaagarahun entisen sataman lähellä on lampia, joiden väli- sillä kannaskedoilla kukkivat tutut ja uudetkin ketolajit. Nähtiin rantamaite, härkkeitä, nurmi- ja nuokkukohokki, masmaloita ja lukuisia kämmekälajeja, osa outojakin. Lampialueel- ta etelään ajoimme läpi Vilsandin laajan kan- sallispuistoalueen aina valkamaan asti, josta saariin voi kulkea matalan veden aikaan. Jon- kin verran nähtiin lintuparvia niin rantaniityil- lä kuin kauempana merelläkin. Oppaamme mukaan juhannuksen seutu on niiden suhteen "hiljaista". Palasimme Sömeraan Karalan ja Lümandan kautta illan jo hämärtyessä ja niin- pä totesimme Saarenmaan korkeimman pai- kan, Viidumäen kaukaa katsoen.

KIITOSTEN AIKA

Viikkomme Viron lounaisessa helmessä Saarenmaalla oli täyttynyt. Olimme kokeneet sen ylenpalttisen hienona ja monipuolisena odotuksiimme – osasimmeko kovin hyvin odottaakaan – nähden. Kiitoksemme kohteet ovat Eija Mustonen, joka suostutteli meidät mukaansa matkalle, oppaamme/emäntämme Sirkka-Liisa Pääkkönen, hänen asuintoverinsa Kaisa Moilanen ja kaikki saarenmaalaiset, joiden palveluja ja apuja hyödynsimme – negatiivisia kontakteja ei ollut – ja tietysti tuhti automme, joka mahdutti meidät paljoine tavaroinemme, kuljetti meitä kertaakaan väsymättä ja kesti hienosti koko matkan. Paitsi hienoja elämyksiä, kokemuksia ja uusia ystäviä saimme myös "saalista" näytteinä, joilla kartutamme Iisalmen Luontomuseon kokoelmia, erikoisesti sen pääkasvikokoelmaa. Monet näytteet Saarenmaalla tavallisista lajeista edustavat samalla siis Suomessa harvinaisia tai satunnaisia lajeja. Niiden lopullinen määrittäminen ja kokoelmakuntoon saattaminen vievät toki oman aikansa.

Kotimatkamme Saarenmaalta Iisalmeen sujui miltei tuloreittiä nopeasti ja kommelluksit-

ta aina Helsingin Länsisatamaan asti. Sieltä ulosajo kotireitille otti aikansa kotikaipuuväsymyksen ja ajo-opasteongelmien takia. Kotiin tultiin kuitenkin saman vuorokauden kuluessa.

PS

Mielestämme Saarenmaa on luontoharrastajalle erityisalasta riippumatta hyvä vaihtoehto aivan kuten esimerkiksi Ahvenanmaa tai Varangin alue jollei halua mennä "merta edemmäksi kalaan" – olisiko vinkkinä ILYYLle!

LISÄTIETOJA:

ATLAS EESTI TEED 2007/2008 8. painos
E.O.MAP 2007

Matkaopas: Länsi-Viron saaret HUMA 2001
(Urve Kirss)

Viro, kartanoiden, kirkkojen ja kukkaketojen maa (Tapio Mäkeläinen) Tammi 2004

Retkeilykasvio 4. painos Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Kasvimuseo 1998

Suuri Pohjolan kasvio (Bo Mossberg – Lennart Stenberg) Tammi 2005

Kuvat: Eini Tallgren ja Eija Mustonen



Paikallishistoriaa parhaimmillaan. Kuressaaren merikylpylärannalla Töllijättiläisen patsas.

Rota – kappale Espanjan rannikkoa

Täytyy heti todeta, että Rota ei ole vain pelkkää rannikkoa. Se mitä näkee varpaitaan vedessä liotellessaan on itse asiassa kokoelma luonnon hienoa näyttelyä, jossa säästyksen antavat Etelä-Atlantin aallot. Täällä vuorovesi tuo vaihtelua vedenkorkeuteen yli metrin verran vuorokaudessa. Se paljastaa tummapintaisia karikoita merimetsojen istuttavaksi, ja aamuisin vuorovesi loiskii aivan vedenrajassa kuljetellen ravinteita valkoviklojen ja meriharakoiden pyydystettäväksi.

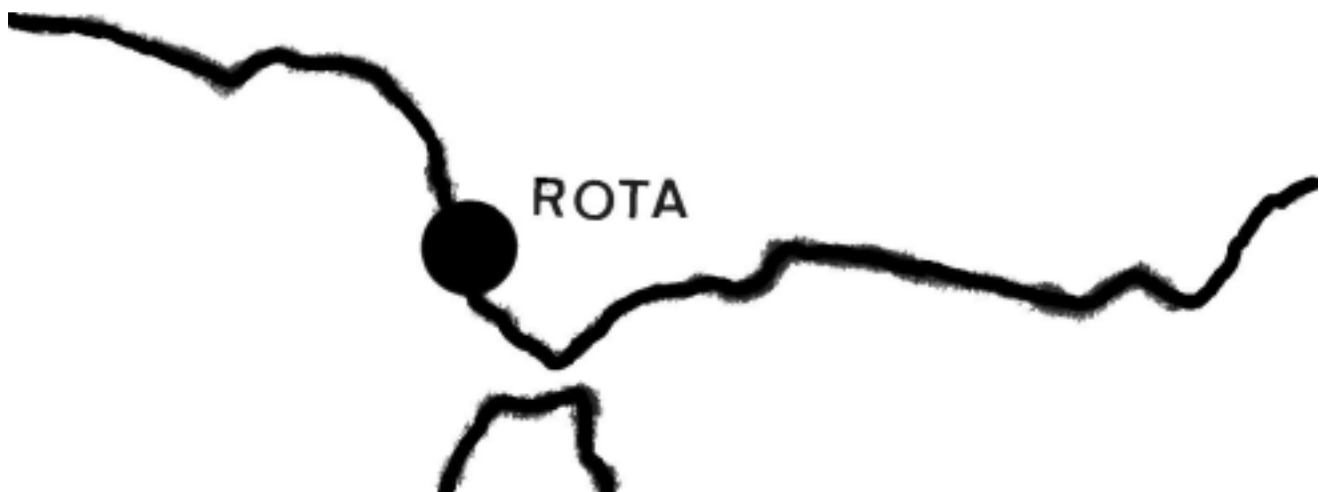
Meriharakat ruokailevat sopuisasti vedenrajan tuntumassa varsin matalassa vedessä. Koska laaja hotellialue on varustettu mainioilla päällystetyillä patioilla, hotellin rakennusketjun katot tarjoavat hyviä tarkkailupaikkoja monille linnuille, joita näkyy kurkkimassa räystäiden yli ranta-alueelle.

Hotellialueen sisäpihan puisto on viehättävän kaunis palmuineen. Huoneiden pihanäkymät avautuvat keskuspuistoon, johon on rakennettu suuri aviaari, lintuhäkki. Sen siivekkäät asukkaat pannaan nukkumaan yhdeksän maissa illalla, jolloin sirkutus lakkaa. Iltaisin näet saattaa joku pöllö lennähtää häkin verkkoa vasten elävän saaliin himossa. Se koetaan illan ”aikamerkiksi”. Eli sirkutuksen meteli

lakkaa! Myös nurmikolla pomppineet ja pensaiden juurilla tomukylpykuoppiaan kaivelleet varpuset, jotka olivat ihan ”tavallista” *Passer domesticus* –lajia, siirtyvät ottamaan vesikylpyjä oikein ihmisten uima-altaisiin. Päristely uidessa on melkoista. Kun yksi aloittaa kylpykäyttäytymisen, lajikumppanit seuraavat esimerkkiä. Illan hämärtyessä laskeutuu yörauha!

Kerran yörauha kuitenkin häiriytyi: Huoneen pitkien verhojen poimuihin oli piiloutunut iso hepokatti. Keskiyöllä se aloitti ääntelyn. Laulu oli niin voimakasta, ettei sen kanssa voinut nukkua. Hepokatti ilmeisesti tunsu olonsa niin mukavaksi, että verhon pudistelu ei otuksen ääntelyä lopettanut. Ei autanut muu kuin kiertää otus pehmeään kankaaseen ja ’köijätä’ paketti pihalle ”oikeaan yöhön”.

Rotan hotellialueen lähistöllä on tiheitä pinjametsiköitä, joita varpuslinnut käyttävät yöpymiseen. Kävely illalla metsäalueella osoitti, että metsistä pitävät myös nuoret ihmiset, jotka tulevat illan hämyssä nauttimaan luonnon rauhasta ja tuoksuista, - ynnä romantiikasta!



Saukko elvytettiin



Kuva: Pertti Kaarakainen

Helmikuun lopulla 2009 oli kovia, yli kahdenkymmenen asteen pakkasia ollut jo toista viikkoa. Sellainen on kova haaste eläimille, kuten mm saukoille. Muuan lenkkeilijä kohtasi-kin 20.02 Poroveden jäällä uupuneen, ison saukon. Se oli tullut Koljonvirran suunnalta, kiertänyt Pännin saaren ja erittäin uupuneena ja kylmissään kiertynyt kerälle hiihtoladun viereen.

Saimme saukosta ilmoituksen, otimme mukaan muovisen laatikon, vähän pehmikkeitä ja kymmenkunta isoa muikkua, joiden kanssa menimme paikalle. Saukkoparka ei juuri päässyt pakoon, vaan kääntyi vasten ja yritti äänellen pelotella minua kauemmaksi. Annoimme sille pari muikkua jotka se ahmi nopeasti poskeensa. Sitten kumosimme laatikon sen päälle ja kannen kiinni, laatikon raosta lisää murkinaa ja sitten matkaan.

Autolle oli matkaa noin kilometri, ja lunta nelisen kymmentä senttiä, lämminhän siinä tuli. Saukko rauhoittui laatikossa täysin. Onneksi oli tiedossa puolilämmmin autiotalon saunaosasto, jonne oli tuotu talvehtimaan useita ulkokasveja ruukkuineen. Niitä tulokas voimistuttuaan innostui penkomaan, sotkien tietysti turkkinsa multaan. Pienoinen uima-allaskin oli tarjolla. Muikkuja kului päivässä puolesta kilosta kiloon, joita se jo muutaman päivän jäl-

keen otti kädestä nopeasti nappaamalla. Se ei enää pelännyt ihmisiä, kun oven avaamisääni kuului, se oli jo vastassa.

Saukon vahvistuttua laskimme sen 24.02 Nerohvirran uuden kalatien mökkirantaan (mökin isäntä oli paikalla), missä oli isoja sulasilmäkkeitä. Vapauduttuaan otus meni heti koholla olevan jään alle, tullen esiin muutamman kymmenen metrin päässä. Sitten se ui sulapaikan yli ja alkoi piehtaroida vastarannan lumisella jääkannella. Tällaisia sileäksi teuta-roituja rantajääkohtia tapaa silloin tällöin saukkomaille. Jos on tuuria saattaa nähdä itse saukonkin jäällä pyörimässä. Voisi kuvitella, että eläin siinä vain ”hyvän aterian jälkeen köllöttelee” (Suomen Luonto 2009 nro 3 s. 35), mutta muusta on kyse.

Majapaikassaan elättimme oli tuhrinut turkkinsa multaan. Niinpä uituaan kapean virran yli se näytti melko vettyneeltä. Oitis se sukelsi puhtaaseen lumeen, kiemurteli siinä selälään, kyljellään ja mahallaan, vaihtaen vähän väliä puhtaaseen lumiseen paikkaan, tätä jatkui noin parikymmentä minuuttia. Saimme siitä hyviä kuvia ja videopätkiä. Lopulta turkki oli taas kuiva ja pöyhkeä. Jonka jälkeen saukko loikki omaan elementtiinsä, vetiseen maailmaan.

Moottorisahasammakko

Jos joku olisi kertonut moottorisahan kera kilpaa kurnuttavasta sammakosta, olisin varmaan tokaissut; elä kehtoo! Savolaisethan välillä kokeilevat miten paksua pajunköyttä lajitoveri uskoo.

Pihan perällä pressulla peitetty puukasa oli pitkään kutsunut luokseen. Lopulta 27.8.2009 sain tarmonpuuskan ja päätin pätkiä halkoja. Panin puut telineeseen ja surautin ne klapeiksi, jotka heittelin syrjään uuden annoksen tieltä. Sen vuoksi sammutin sahan välillä. Tuolloin olin kuulevani pressun alta jotenkin tutunoloista ääntä. Arvelin kuitenkin vain kuvitelleeni, käynnistin sahan taas ja vähän päästä sammutin.

Nyt olin tarkkana – ja tosiaan: peitteen alta pinon uumenista kuului selvästi kurrkrurr... Siellähän oli tavallinen sammakko, *Rana temporaria*, kevättunnelmissa! Kaipa se kuvitteli saaneensa kilpailijakseen oikein jytäkurnuttajan ja päätti ilmoittaa mahdollisille kuuntelijatyöille, jotta osaapa hänkin. Sama toistui

vielä kolme neljä kertaa: aina kun saha sammui, kuului soidinääni muutamia kertoja. Mahdollisesti kaveri lauloi sahatessanikin, vaan otapa tuosta selvä.

Mokomasta en ole nähnyt koskaan raportoidun. Kuitenkin tiedetään, että eläimet hullaantuvat toisinaan niinsanotuista ylinormaaleista ärsykkeistä, jotka tehoavat tavallista paremmin otuksen käyttöön.

Klassinen esimerkki on harmaalokin nokan kärjen punainen täplä. Nälkäinen poikanen koputtelee sitä nokallaan ruokaa saadakseen. Jos sitten kepin kärkeen pannaan pahvinen harmaalokin pää, jossa on kokonaan punainen nokka, lapsi kerjää mieluiten siltä, äitinsäkin unohtaen.

Ihmistenkin elämässä ylinormaaleilla ärsykeillä on roolinsa. Mitä muuta varten huulia-kin punataan ja rintoja topataan samalla kun miekkonen yrittää treenata itseään älyttömäksi muskelikimpuksi.



Kuva: Jarmo Yliluoma

Kyykäärme kohtaamisia

Menneenä kesänä heinä- elokuussa ja vielä syyskuun puolellakin esiintyi Ylä-Savossa erittäin paljon kyykärmeitä. Mikä lienee saanut ne liikkeelle, varmaan kauniit helteiset säät.

Pieni koiramme joutui kaksi kertaa kyyn puremaksi, kova kokemus se koiralle on. Jos ei isäntä sitä heti huomaa, niin tuskin ainaakaan kaulaan puremisesta selviää hengissä. Onneksi molemmilla kerroilla saimme koiramme hoitoon noin puolessa tunnissa. Hoitona on shokkinesteytys, jolloin suoraan suoneen laitetaan mahdollisimman nopeasti suolaliuosta. Myöskin sitä laitetaan nahkan alle varastoon. Lisäksi tarvitaan kipulääkettä ja kortisonia auttamaan hengityksen kulkua.

Pienikokoisen kyyn purema on suurta käärmettä vaarallisempi, koska se ei osaa annostel-

la myrkkymääräänsä, täysikokoinen annostelee myrkkynsä säästeliäämmin. Apteekista saatavat kyypakkaukset ovat nykytietämän mukaan täysin tehottomia, eivätkä pelasta pureman jälkiseurauksilta, ja yritäpä antaa se puolitajuttomalle.

Olimme elokuussa kalastamassa Kuhmon Ontojärvellä, rantaan oli molempiin suuntiin yli kolmesataa metriä. Kas kummaa: vastaan ui noin 60cm pituinen kyykäärme, eikä se ollut moksiskaan, joten uskomatonta mutta totta. Suuretkaan järvet eivät näytä katkaisevan otuksen matkantekoa. Kotimatkamme Sotkamosta Sonkajärvelle näimme yhteensä parikymmentä yliajettua kyytä. Lähes kaikki olivat tummaa muotoa.



Kuva: Riitta Kaarakainen

Pääskyn poikasen tarina

Tiiti oli haarapääskypoikueen pienimmäinen, joka ainoana neljästä selvisi aikuiseksi. Orava pudotti pesän, jolloin yksi poikanen kuoli. Viimeiset kyhjöttivät seinustalla. Emot syöttelivät, poikaset harjoittelivat jo pikku pyrähdyksiä. Iltaisin peittelimme poikueen seinustalle piiloon maa- ja ilmapedoilta.

Alkoivat sateet. Sää kylmeni. Yhä harvemmin emo toi syötävää. Se yritti tyrkkiä lentoon sadekourun reunalla hytiseviä isoja poikasia. Taisi sattua vahinko. Toinen poikanen löytyi syöksytorven alta hukkuneena, toinen vieressä hypotermiassa. Lämmitysyritykset eivät enää auttaneet.

Pienimmäinen kiljui nälkäänsä seinustalla, mutta järkyttynyt emo ei tunnistanut sitä. Ruokinta siirtyi keinoemoille. Haavilla sain kiinni seinillä lymyileviä karpäsiä, itikoita, pikkuperhosia. Syötin pinseteillä. Pikkuiselle kelpasi. Ruokaa tarjotessa äännähdin: "Tiiti", jolloin se kita ammolleen, varpailleen kurkottaen hotkaisi saaliin. Tehoravinnosta, muurahaisten munista se erityisesti piti.

Virkistynyt poikanen voimisteli siipiään kannon nokassa ja onnistui jopa räpistelemään metsän reunaan. Hätäiset huudot kertoivat sen sijainnin. Kannustavasti vastasin: "Tiiti, tiiti". Reippaan parin tunnin jälkeen seinustalle ilmaantui hyvin väsynyt, hyvin nälkäinen pikkupääsky. Tyytyväisenä se illalla käpertyi seinänvieruspesäänsä. Rupikonnakin oli parina yönä ryöminyt Tiitin viereen lämpöpullojen hohteeseen.

Metsälenkkinsä jälkeen Tiiti arkiutui lento-



Kuva: Pentti Nivalainen

harjoituksissaan. Nostin sen kuitenkin taas kerran kannon päähän. Emo kuului sirkuttavan pesässä uutta poikuetta suunnitellen. Tiiti vastasi innokkaasti. Emo vaiken, pyrähti pölille ja tunnisti viimein poikasensa. Se alkoi kiireesti ruokkia ja tönä lentoon. Tiitiä pelotti ja se pakeni minun helmuksiin. Jätin emon opettamaan poikaansa.

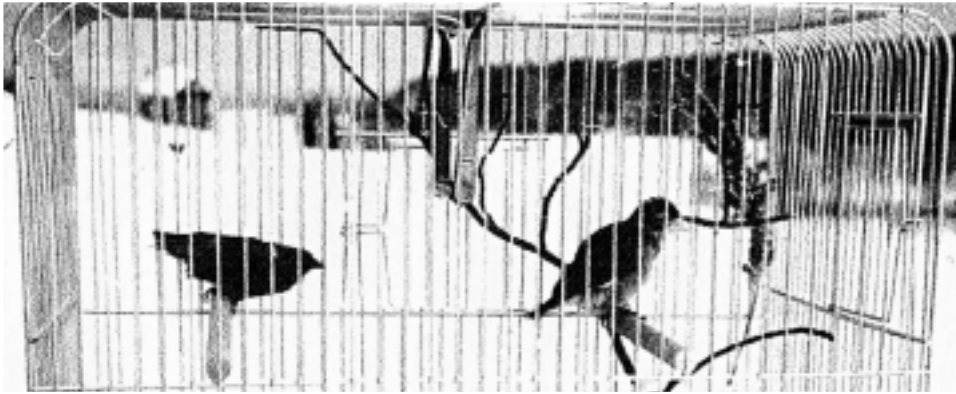
Vielä samana iltana Tiiti liittyi toisten pääskysten mukaan. Pieni töppöpyrstöinen esitteli pihapiirissä taitojaan vielä monena päivänä ja sai meidät ihailevasti hihkaisemaan: "Hyvä, Tiiti!"

Kutojalintupariskunta Iisalmessa

Pariskunta asui kodissamme lemmikkeinä. Kutojalinnut, joista vaaleampi ja pienempi oli naaras, sopeutuivat hyvin häkkielämään. Toisin elänteille annettiin vapauksia vieraila varastohuoneessa ja tehdä tuttavuutta isäntävään kanssa. Juttelu linnuille näytti aktivoivan ja piristävän lemmikkien päivittäistä elämää. Saattoi havaita, että jopa kodin äänet aktivoivat näitä ihastuttavia siivekkäitä, jotka oppivat pian tulemaan kädelle ruokailemaan. Ruokailussaan kutojalinnut olivat vaatimattomia. Hirssin tähkät olivat maittavinta syötävää.

Mutta niitäkään ei saanut antaa liikaa. Luonnollisesti vettä tuli aina olla saatavilla häkissä.

Hyvä ravinto innosti kutojalintuja pesimään. Sitä varten tarjottiin kananmunaa ja hyönteisiä, sekä tietenkin pesätarpeita, esimerkiksi hampun jouhia. Pesänrakentajina puoliset olivat taitavia; pesää rakennettiin aamuyöstä ja se valmistui nopeasti. Tulikutojiemme tarina päättyi, kun uros karkasi Turussa kahdeksanesta kerroksesta ja naaras kuoli Iisalmeen palattuaan ikävään.



Kuva: Eero Antikainen

Sirkka Immonen

Ruotinahikas

Syyskuussa museotyöntekijämme Irja Heikkinen toi luontomuseolle tunnistettavaksi pieniä valkoisia sieniä. Mukana pussissa oli myös haavan- lehdenjäänteitä.

WSOY: n Suuren sienikirjan (suomeksi toimittanut Lasse Kosonen) kuvia selaamalla löytyi nimi ruotinahikas. Ojanpenkassa sieniä oli kasvamassa pieni rykelmä, olivat olleet hauskannäköisiä, kuin pieniä valkeita tähtiä.

Ruotinahikas (*Marasmus epiphyllus*) on yleinen koko maassa, ja se on erikoistunut lahottamaan lehtipuiden lehtiä. Itiöemät nousevat lehtiruodista ja -suonista ja ovat niin pieniä, et-

tä syötävää niistä ei saa. Samaan sienisukuun kuuluva nurminahikas on hyvä ruokasieni ja kuivattuna maustaa keiton neilikantuoksuiseksi.



Piirros: Sirkka Immonen

Männyntryffeli, mäntymaahikas

Keski-Suomesta, Kivijärveltä kalakämppämme maasta, mäntyjä kasvavalta karulta niemeltä löytyy melkein joka syksy maata kaivaessa jokunen hirvenpapanaa suurempi multasieni (*Elaphomyces granulatus*). Joskus pallero on tienreunassa ja tulee vahingossa esille maata kaivaessa, usein pomppaa esiin pienestä perunamaasta. Sieni ei ole syötävä, mutta hauska ilmestys kuitenkin.

Kun harmaanruskea, pehmeäpintainen itiöemä kuivuu, se muuttuu tummemmaksi ja kovettuu. Kirjan tietojen mukaan myyrät kaivavat niitä esiin, ja siksi niitä voi joskus nähdä maanpinnallakin. Ei ehkä kelpaa myyrälle.



Kuva: Sirkka Immonen

Uolevi Skarén

Liito-oravan poikaskehitys

Iisalmen Kivimäellä on Kati ja Viljo Laukkanen pihapiirissä suppealla alalla neljä liiturimitoilla tehtyä pönttöä: korkeus 450, sisähal-kaisija 200, lentoaukko 45mm. Osa on tehty laudoista, toiset kelosta. Pihan tapahtumia voi seurata ikkunoista. Seuraavassa vuoden 2007 kokemuksia.

Vielä helmikuun 17. päivänä ei pihalla nähty pipanoita, mutta 30.4. huomattiin kaksi liituriä ilmeisesti kiimaleikissä. Ne liitelivät vilkkaasti kello 19-20, väistellen viime hetkellä koiraa ja ihmistä, sekä sujahdellen talon yli-

Vapun jälkeen paikalle jäänyt, ilmeisesti gravidi naaras alkoi toukokuun puolivälissä näyttäytyä päivälläkin, puhjenneita "hiirenkorvia" syömässä. Itse seurasin tuota ihmettä 15.5. kello 15. Otus keikkui kymmenen metrin korkeudessa, ohuilla koivun latvaoksilla. Se haroi etukäpäälillä syliinsä läheisiä oksankärkiä ja söi pikku lehdet. Puussa näin enää

vain pari norkkoa eli talviruokaa. Häntä oli loimena selässä 90% ajasta.

Jouduin kesäkuussa matkoille, mutta pöntössä oli nähty ainakin yksi poikanen. Onneksi satuin 2.7. paikalle toisen poikueen juuri synnyttyä - todennäköisesti kyseessä oli sama emo. Lautapöntön naavoissa oli hyvin paksu naaras. Lihavuus johtui nyt ilmeisesti täydestä mahasta ja isosta maitorauhaskudoksesta.

Muistamme Iisalmen Haukiniemessä 18.5.05 puun kaadossa kuolleen imettävän emon, jonka painosta 24.2% oli mahalaukkua vastaten 17 kiloa 70 kilon ihmisellä. Imettävän kannattaa syödä kerralla kunnolla: liikku-mistarve ja pedon saaliiksijoutumismahdollisuus vähenevät.

Äidin alla oli kaksi vastasyntynyttä poikasta. Ne olivat punaisia, karvattomia ja painoivat kumpikin 9.5 grammaa. Sukupuolta ei pystynyt vielä näkemään. Pennut vikisivät



Liituripoika, ikä noin 5 viikkoa, kuva Uolevi Skarén

heikosti ylös nostettaessa.

Pöntön katolla oli paljon mustia, veteliä ja nopeasti hajoavia lehtiateriapipania. Emo katosi liitäen jonnekin, eikä sitä löytynyt katsomisemme kolmesta läheisestä liituripöntöstä. Seuraaviin tarkastuksiin äiti tottui täysin siirtyen niiden ajaksi vain neljästä viiteen metriin ylemmäksi runkoon.

Tämän jälkeen lasten kehitystä seurattiin viikottain. Seuraavassa sp=selkäpuoli, vp=vatsapuoli.

9.7. ikä 7 vrk. Painot $32/2 = 16$ g, joten keskimäärin lihoneet viikossa 6.5 g eli 68.4%. Sp tummat = hyvin lyhyttä karvaa, joka näkyy lupilla paremmin. Vp punainen, myös häntä karvaton puikko. Kutsuääni äidille voimistunut suhteellisen huomattavaksi ääh-ääh -ähkäisyksi.

16.7. ikä 14 vrk. Pöntön kattoa avattaessa äiti kipaisi jälleen rauhallisesti yläkuuseen. Pojat $45/2=22.5$ g eli lihoneet taas 6.5 g viikossa, mutta nyt se oli 40.6% lähtöarvosta. Sp karva jonkin verran tuuhettunut ja etenkin etusp rus-

kettunut. Hännässä jo pientä lupilla näkyvää karvaa, mutta vp yhä punainen. Sokeita, molemmat lienevät naaraita, vaikka nisäkohdat eivät vielä näy. Väh-väh - ääni yhä voimistunut. Sen kuullessaan emo laskeutui alarunkoon, ohi pöntön.

23.7. ikä 21 vrk. Tullessa emo oli katolla kakkimassa, pujahti pönttöön. Kun panin varovaisesti hanskakäden (aina sama hansikas!) sen alle, se poistui tottuneesti katon kautta latvustoon. Pojat $51/2=25.5$ g eli lihoneet vain 3 g = 13.3%. Vp yllättäen yhä punainen. Toisella nisäkohdat näkyvät jo heikkoina pisteinä. Molemmat naaraita. Yhä sokeita, heikko väk-väk ääni.

Talonväki kertoi liituripoikueen joutuneen kuulemaan pihalla monenlaista meteliä ruohonleikkurista sirkkeliin.

30.7. ikä 28 vrk. Punnitsin pojat -oikeastaan tyttäret- nyt ensi kertaa erikseen: 39 ja 43 g (M=41 g). Lihoneet siis 15.5 g eli 60.8% ($15.5/25.5$ g) viikossa. Molemmilla heikot, selvät nisätäplät ja vagina ummessa. Vp jo lyhytkarvainen. Heikko vrä-vrä ääntely. Pöntös-

sä silmät olivat jo auki, mutta kädellä ne pidettiin kiinni kirkkaassa valossa, kai häikäisyn vuoksi. Emo käyttäytyi kuten viikko sitten.

6.8. ikä 35 vrk. Tyttäret 50 ja 52 g eli lihoneet viikossa vain 10 g/41 g eli 24.4%. Painon nousun hidastuminen saattaa johtua silmien aukeamisesta ja sen myötä kasvaneesta liikkumisesta eli energian kulutuksesta. Vatsakarvan tuuhettuessa nisäpärlät kadonneet. Ääntely vähentynyt ehkä muun muassa silmien aukiolon takia: emo nähdään kutsumatta. Juoksevat vilkkaasti, mutta eivät osaa liittää tai edes levittää raajojaan/poimuaan pudotettaessa 120cm lakanapurjeelle.

13.8. ikä 42 vrk. Nyt kuusiviikkoisina paino $117/2=58.5$ g, eli lihoneet 7.5 g/51 g = 14.7% viikossa. Eivät enää ääntelee. Hirmu vahvoja, ulkonäkö ennallaan, turkki lähes aikuisen kaltainen, liitopoimun reunoilla mustaa. Pudotettaessa 120 cm purjeelle poikanen levitti poimun laskuvarjoksi, vaan ei osannut kallistua liitoon. Pöntön pohjalla oli vain ehkä 12 cm pehkua. Kun lopuksi panin pennut pesään, pinkaisi toinen avonaisen katon kautta runkoon ja kiipesi nopsan ketterästi, ainakin 10 m latvustoon emon perään.

17.8. ikä 46 vrk. Koko perhe yhä koossa, kun Kati raotti pöntön kantta kello 18.30. Emo oli kyljellään häntä peittona. Lähes äitinsä mittaiset tyttäret lepäsivät hyväkuntoisina emon jalokojen välissä, kaikki kolme litistyneiden pehkujen päällä. Niitä ei ole nähty liikkeellä, mutta kiltti pystykorva Kvisteri tuijottaa toisinaan kohti pönttöä.

20.8. ikä 49 vrk. Kati tutki pihapöntöt: vain emo enää pesässä. Poikasia ei löytynyt muista-

kaan pöntöistä, joskin yhdessä oli valmis, tyhjä pesä.

TIIVISTELMÄ

Seuraavassa kahden naarasennun ikä viikoina (vk) ja painokeskiarvot:

- 1) Vastasyntynyt: 9.5 g, punaisia, karvattomia, sokeita, heikko vikinä.
- 2) Viikko: 16 g, sp tummunut, häntä karvaton, ääni suhteellisen huomattava ääh-ääh.
- 3) 2 vk: 22.5 g, sp tuuhettumassa, etusp rusketunut, lyhyt häntäkarva, vp punainen, nisäpärlät eivät näy. Ääni voimistunut.
- 4) 3 vk: 25.5 g, vp yhä punainen, toisella heikot nisäpärlät, sp ja häntä jo varsin tuuheat. Ääni ennallaan.
- 5) 4 vk: 41 g, vp lyhytkarvainen, molemmilla selvät nisäpärlät. Vagina ummessa. Pöntössä silmät auki, ulkona valossa kiinni.
- 6) 5 vk: 51g, silmät auki, nisäpärlät kadonneet vp tuuhettuessa. Ääntely vähentynyt. Vikkeä, eivät levitä raajoja pudotessaan.
- 7) 6 vk: ei enää ääniä, turkki jokseenkin aikuisen kaltainen, poimureunoilla mustaa. Pudotessa 120 cm, levittävät raajat laskuvarjoksi, mutta eivät osaa kallistua liitoon. Voivat jo karata pöntöstä ylärunkoon.
- 8) 7 vk: Lähes emon kokoisia. Vieroitetaan, lähtevät pois lähialueelta.

LOPUKSI

Todettakoon, että näillä havainnoilla on sikäli merkitystä, että vastaisuudessa voidaan tarkemmin arvioida sattumoisin löydetyn poikueen ikä. On kuitenkin muistettava, että poikasten lukumäärä ja sukupuoli saattavat myös vaikuttaa kehitykseen. Jatkamme niiden tietojen keräystä.



Varpuspöllön talvivarastoista 08 – 09

Olavi Hildén ja Pentti Linkola pohtivat Suuressa Lintukirjassa (1962) varpuspöllön talvisien saalisvarastojen merkitystä: "...merkillistä luonnon tuhlausta, kun suuri osa saaliista näyttää jäävän käyttämättä."



Varpuspöllön pönttö,
kuva Uolevi Skarén

Toisaalta on mahdollista, että kyseessä on ainakin osittain myös kosiskelu. Koiras esitteli jo syksyllä naaraalle saalistus- ja pönttöalueensa hyvyttä. Samoin isolepinkäisen oksanhankoihin pistämistä saaliseläimistä monet jäivät käyttämättä. Tshekkiläisen Marcin Antczakin mukaan (Ardea 2005, 93:101-107) ne toimivat reviirimerkkeinä ja naaraan houkuttimina.

Muun muassa tämä ongelma oli mielessäni, kun talvella 2008-9 tarkkailin 14 varpuspöllöpönttöä, joista Sonkajärvellä oli kuusi, Iisalmessa neljä ja Rautavaaralla neljä. Pöntöistä poistettiin edellisen kevään tiaispe-sät lokakuun puoliväliin mennessä. Joissakin olikin tuolloin vielä kovasti lintukirppuja. Pohjalle jätin sahanpurua.

Saaliseläimistä jotkin otettiin tutkimuksiin. Pönttöihin jätetyt merkittiin aikaa tuhlaamatta tempaisemalla pois vaikkapa vasen takajalka. Yhteensä saalisjakauma oli seuraava:

	n	%
Sorex araneus	61	31.7
S. caecutiens	5	2.6
S. minutus	1	0.5
SOREX	67	34.9
Clethrionomys glareolus	20	10.4
Microtus agrestis	98	51.0
Mus musculus	1	0.5
Micromys minutus	1	0.5
RODENTIA	120	62.5
Carduelis flammea	3	1.6
Regulus regulus	1	0.5
Pyrrhula pyrrhula	1	0.5
AVES	5	2.6
YHTEENSÄ	192	100.0

Peltomyyrä oli siis tärkein laji (idänkenttämyyrä, *Microtus rossiaemeridionalis* ei alueella tavata) jo yksilöluvun perusteella. Sen merkitys korostuu edelleen painoprosenteissa. Varastoitujen keskipaino oli noin 23 g, joten peltomyyriä oli kätetty yli kaksi kiloa (2185 g). Kakkosena oli sekä lukumäärältään (61) että biomassaltaan (427 g) metsäpäästäinen. Kolmannen tilan vei metsämyyrä, jonka vastaavat luvut olivat 20 ja 300 g. Punamyyrän (*Cl. rutilus*) vähälukuisuutta Ylä-Savossa osoittaa niiden puuttuminen saaliista.

Tulos kertoo myös alueen itäosan myyräkadosta: Sonkajärven kaikki kuusi pönttöä pysyivät tyhjinä. Lännessäkään myyriä ei ollut tasaisesti. Iisalmessa oli paikoin peltomyyräpesäkkeitä, kuten Porosuolla hakkuuaukeataimistossa ja Runnilla kahvilan viereisellä nurmella. Toisaalta Ohenmäen entisen varikkoalueen pöntössä ei ollut yhtään myyrää. Sen sijaan siitä löytyivät aineiston ainoat linnut ja hiiret.

VARASTOJEN HUPENEMINEN

Osa saaliista katosi talven mittaan: aikavälillä 15.11. - 3.1. 33 yksilöä, ja 4.1. - 13.3. vielä 25 kappaletta. Kadonneista oli peltomyyriä 47, metsämyyriä 2, metsäpäästäisiä 6, urpiaisia 2, sekä punatulkku. Kaikkiaan lähes kolmannes ($58/192=30.2\%$) kätetyistä hävisi. Vaikea sanoa, mikä ne vei: todennäköisimmin varpuspöllö, joskin lumikko ja kärppäkin ovat mahdolliset, vaikka ihan pönttöjen alla ei niiden jälkiä näkynyt. Lähistöllä saattoi silti pikkupetoja asua. Niinpä joulukuussa Porosuo pöntöstä katosi 21 peltomyyrää, ja 3.1. siitä sadan metrin päässä lumijäljet kertoivat lumikon napanneen peltomyyrän.

MUIDEN KOKEMUKSIA

Samaan aikaan eli marras-joulukuussa 2008 Mikko Hakanen tarkasti Keski-Suomessa 301 varpuspöllöpönttöä Leivonmäen-Jyväskylän välillä. Niistä 29 prosentissa oli saalista, yhteensä 2981 yksilöä. *Microtus*-myyriä (peltomyyriä ja/tai idänkenttämyyriä) oli 80% ja

metsämyyriä 14%. Mikko on seurannut pönttöjä vuodesta 1997, eikä *Microtusten* osuus ole koskaan ollut näin suuri. Eräässä Kangasniemen pöntössä oli jopa 228 *Microtusta*, 29 metsämyyrää ja 2 päästäistä. Linnuista poikkeuksellisesti yli puolet oli hippiäisiä.

Pirkanmaalla rengastaja Pentti Arjovirta on hyödyntänyt uusinta tekniikkaa pyydystäen talvella pöntöiltä yli sata varpuspöllöä. Pönlön mennessä sisään lentoaukon sulkuläppä putoaa alas. Katolle viritetty tunnistin havaitsee linnun. Sitten laitteeseen liitetty kännykkä lähettää tekstiviestin haluttuun tutkijan kännykkänumeroon. Samaa metodologia on Englannissa käytetty rottien elävänä pyytävissä loukuissa.

Yhteenvedon voisi todeta, että varastoja todella käytettiin, ja asialla oli todennäköisimmin varpuspöllö. Epävakaiden ilmojen takia saalis välillä jäättyi, välillä sulii huolimatta paksuseinäisistä pöntöistä. Pääosa saaliista pilaantui. Tilanne voi pahentua, jos syksyt yhä lämpenevät. Tutkimusta on syytä jatkaa. Tiaisten lisäksi muutkin saattoivat hyödyntää näitä pönttöjä. Heitettyäni keväällä pois loput mädät varastot eräässä pöntössä pesi liito-orava. Varpuspöllön pesintöjä oli vain $1/14 = 7.1\%$ pöntöistä.

Kiitokset assistenttina toimineelle Erkkö Huttuselle.



Erkkö Huttunen ja saalismyyrät, kuva Uolevi Skarén

Yllätys pöllöpöntöllä



Vaikka en enää huhuilijoita rengastakaan, on keväisin kiintoisaa tutkia, mitä pöntöille kuuluu. Samalla saapi käsityksen alueen naker-tajakannan koosta.

Esimerkiksi keväällä 2009 oli lehdistössä kovasti toivotettu ennennäkemätöntä myyrävuotta ja huikeita, miljoonien eurojen taimistotuhoja metsäpuille viime talvelta.

Kuitenkaan Ylä-Savossa tilanne ei ole noin suoraviivainen. Näyttää pääpiirteissään siltä, että Iisalmi muodostaa jälleen rajan, jonka itäpuolella ainakin Rautavaaraa myöten pikkujyr-sijöitä on vähän. Sensijaan jo Iisalmessa on paikoin kärsitty puutarhatuhoja. Helmikuussa muuan ahkera varpuspöllö oli kerännyt kämp-päänsä Runnille peräti 56 myyrää ja päästäis-tä.

Pöllöjen lisäksi asuntopula ajaa isoihin pönt-töihin muitakin asukkaita. Erästä kirmasi maailmalle joukko reippaita oravanpoikia. Toi- sessa hautoi telkkä – kaukana vesistöstä; ranto- ja partioiva minkki ei hevin satu kohdalle. Iisalmessa oli muuan liito-orava pitänyt maise- materassinaan helmipöllöpöntön kattoa ilmei- sesti koko talven, sillä katolle oli kertynyt peräti 3486 pipanaa!

Suurin yllätys sattui kuitenkin toukokuun 17. päivänä. Kiipesin ylös vankkaoksaista kuusta, isolle pöllöpöntölle. Ollessani pa- rin metrin päässä siitä, aloin ihmetellä voi- mallista vinkunaa; olisiko yläpuolella vantertia oravanpoikia?

Päästyäni perille otin katolta talteen kou- rallisen talvisia nädän kakkoja. Tätä en pi- tänyt erityisenä ihmeenä, sillä joskus ennenkin olen saman nähnyt. Näissä ulos- teissa oli pelkkiä oravan jäänteitä.

Niinpä nostin aikailematta katon pois – ja metrin päässä allani tuijotti vastaan koo- kas näätä-äiti. Se ei kauaa miettinyt, vaan su- jahti kuin salama ulos läpi lentoaukon. Hyvä kun ei kimppuun käynyt!

Pesän pohjalla liuskeli se vinkuja; noin karpän kokoinen, yhä sokea nädänpoika. Sen lastenkamari oli aika karu, ilman mitään pehmusteita, sillä pöllöpönttöihin riittää alus- taksi ison kuusen tyveltä keräämämme maatu- va karike.

Hipsin alas puusta – ja jäin kuuntelemaan outoa ”vröh vröh”röhkinää. Se kuului lähei- sestä korkeasta kuusesta. Siellä huuteli näky- mättömissä nädä-äiti, kai kehottaen lastaan lakkaamaan vinkumasta.

Käynnistäni emo kuitenkin suuttui, sillä jäl- kitarkastuksessa 26.5.2009 pönttö oli tyhjä; poikanen oli siirretty muualle. Samalla mitta- simme pöntön: korkeus 65, sisähalkaisija 30, lentoaukko 9 x 8, ja sen etäisyys lattiasta 33 cm. Varhemmin siinä on muutaman kerran pesinyt helmipöllö.

Palomäen luontoa selvitetään

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys on koko toimintansa ajan huomionnut myös lähikunnat niin retkillään, havainnoinneissaan kuin tutkimuksissaan. Sonkajärvi on tästä hyvä esimerkki. Vuoden 2009 erityiskohteena on ollut Oinasjärven tien varressa Palomäki. Sen Alapihassa asuvien Marjatta Saarisen ja Pentti Nivalaisen kanssa sovittiin heidän kotiympäristöönsä tutustumisesta ja luontokartoittamisesta aluksi erikoisesti kasvillisuuden suhteen. Ryhmä luonnonystäviä (kuva 1) kävi 4.4.2009 tutustumassa alueeseen etukäteen. Samalla pidettiin talkoot, joissa ripustettiin uusia linnunpönttöjä Alapihan pihapiiriin ja huollettiin entisiä.

Kesäkasvitutkimus Palomäellä Alapihan alueella tehtiin retkellä 2.7.2009. Pihapuutarhan ja niityn lisäksi tutkittiin Alapihasta lounaaseen avautuva kauniisti kukkiva keto (kuva 2) viereisine lähteikköineen ja siitä edelleen sekametsikön läpi Ohtosuon reunarämettä ja Kettukangasta. Retkellä huomioitiin kaikki nähdyt putkilokasvit (siemenkasvit ja sanikkaiset) pyrkien ottamaan myös näytteet Iisalmen Luontomuseon kokoelmiin. Monipuolinen kasvi-

lajisto osoittautui Sonkajärven hikeville kangasalueille hyvin tyypilliseksi. Edellisen kesäretken täydennyksenä käytiin Alapihan alue ja sen jatke lounaaseen uudelleen läpi syyskasvitutkimuksena 2.9.2009. Aikaisemmin havaittua kasvillisuutta täydensivät nyt monet kulttuurikasvilajit.

Retkillä sekä 2.7.2009 että 2.9.2009 tallennetut putkilokasvinäytteet preparoidaan, määritetään ja tallennetaan Iisalmen Luontomuseon pää- ja opetuskasvikokoelmiin.

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys suunnittelee Palomäen Alapihan alueen kasvitutkimuksen jatkamista keskittyen voimavarojensa puitteissa myös alueen runsaisiin sammaliin, jäkäliin ja ehkä sieniinkin. Mahdollista on myös kartoittaa alueen eläimistöä, erikoisesti linnustoa.

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys haluaa kiittää Marjatta Saarista ja Pentti Nivalaista yhteistyöstä alueen tutkimisessa. Retkeläiset kiittävät virkistävästä vieraanvaraisuudesta.



Kuva 1. Luonnonystäviä Palomäen Alapihassa pöntönvienti- ja huoltotalkoissa 4.4.2009. Oikealta Anna Hahtola, Marjatta Saarinen ja Riitta Kaarakainen. Kuva: Pertti Kaarakainen



Kuva 2. Pihaketo, kuva: Pentti Nivalainen

Sahinniskan metsän rauhoitus

Pohjois-Savon ympäristökeskus on perustanut 16.11.2009 Sonkajärvelle Nurmijoen itäpuolelle 4,2 hehtaarin kokoisen uuden luonnonsuojelualueen.

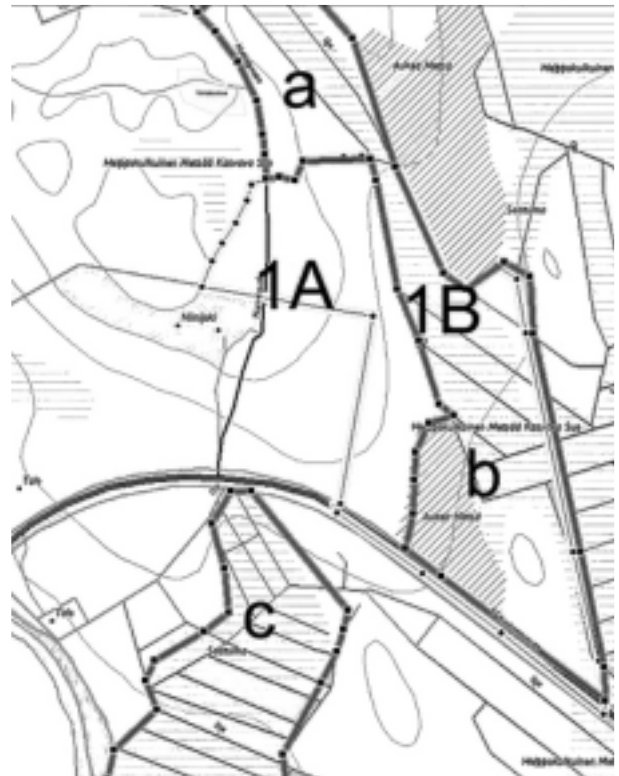
Kyseessä on vanha, hyvin järeitäkin kuusia sisältävä metsä, jossa on tehty havaintoja muun muassa pohjantikoista, mehiläishaukasta, viirupöllöstä ja palokärjestä. Liito-oravien pipanat jättipuiden alla sekä ajoittain todettu pesintä kertovat tukevasta kannasta. Sitä ylläpitävät osaltaan reuna-alueiden välttämättömät ravintopuut, koivut ja lepät.

Pikkunisäkkäistä ainakin pohjanlepakko ja punamyyrä kuuluvat lajistoon. Viimemainittu on hyvä vanhan metsän ilmentäjä, jonka elinalue Ylä-Savossa supistuu jatkuvasti hakkuiden myötä. Kyseessä on reliktinomainen taigalajipopulaatio.

Aloite alueen rauhoittamiseksi tuli Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistykseltä, joka 6.2.2007 lähetti perustellun anomuksen alueen omistajalle, Tornator-yhtiölle. Tämä on nyt saamassa METSO- monimuotoisuusohjel-

man mukaisen korvauksen alueen luovuttamisesta rauhoitukseen.

Alueen koko historian löydät Iisalmen Luontomuseon kotisivuilta osoitteesta www.iisalmenluontomuseo.net.



Jarmo Yliluoma

Törmäpääsky-yhdyskunnan tuho

Iisalmen käräjäoikeus tuomitsi lokakuussa 2009 iisalmelaisen ja lapinlahtelaisen miehen luonnonsuojelurikoksesta sakkorangaistuksiin sekä korvauksiin.

Rangaistus tuli törmäpääsky-yhdyskunnan tuhoamisesta. Kaivurilla suuresta multakasasta kaivaneiden miesten takia 31 törmäpääskyn pesää tuhoutui.

Miehet tuomittiin sakkorangaistuksiin. Lisäksi molemmat velvoitettiin maksamaan valtiolle rauhoitettujen ja hävitettyjen törmäpääs-

kyjen arvona 1 550 euroa. Käräjäoikeuden mukaan miehet tiesivät, että törmäpääsky-yhdyskunta on rauhoitettu. Lisäksi Luonnonsuojelun edustaja oli pyytänyt kaivamisen keskeyttämistä pariksi viikoksi, jotta poikaset ennättävät lähteä pesistä.

Luonnonsuojelurikoksesta tuomitaan muun muassa se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa rauhoitetuksi säädetyn luonnonsuojelualueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen.

Nimi- ja ideakilpailu

Iisalmen Luonnon Ystävien yhdistys ry on saanut lahjoituksena 87 m² lämpimän valoisan varastotilan osoitteessa Sankarinkatu 9 Iisalmi. Tilassa on keittiönurkkauksen tarvitsemat liitännät, WC sekä pistorasioita ja useita TV-liitäntöjä ja puhelinrasioita.

Julistetaan käyttö- / toimintatilan nimikilpailu sekä käyttötarkoitusten ideakilpailu. Vastaukset voi toimittaa Iisalmen Luonnon Ystävien yhdistys ry:n toimintakeskukseen Iisalmen Luontomuseolle tämän sivun aukeamaliitteellä, sen kopiolla tai sähköpostilla:
iisalmi.luontomuseo@gmail.com.

Lopullisesta nimestä päättää raati ja lahjoittaja. Valinta julkaistaan lehdessämme.

Toivomme runsasta osanottoa!

1. Nimiehdotuksia:

2. Käyttöideoita:

Vastaaja:

Nimi _____

Puhelin _____

Email _____

Iisalmen Luonnon Ystävien yhdistys ry

LEHDEN JULKAISIJA:

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry

YHDISTYKSEN OSOITE:

Iisalmen luontomuseo
Kirkkopuistonkatu 9
74100 IISALMI

SÄHKÖPOSTI:

toimisto@iisalmenluontomuseo.net

KOTISIVU:

www.iisalmenluontomuseo.net

